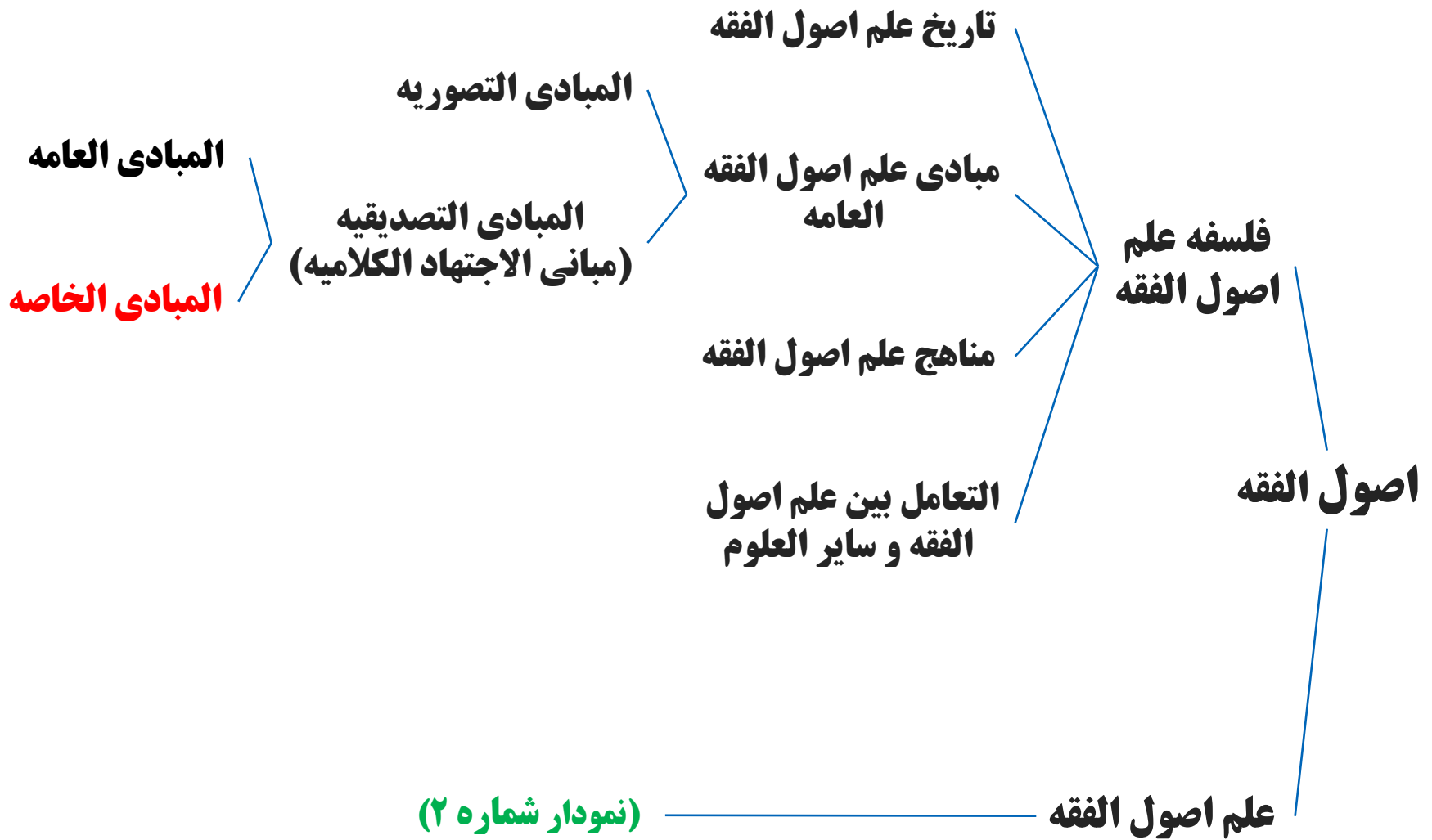

علم أصول الفقه

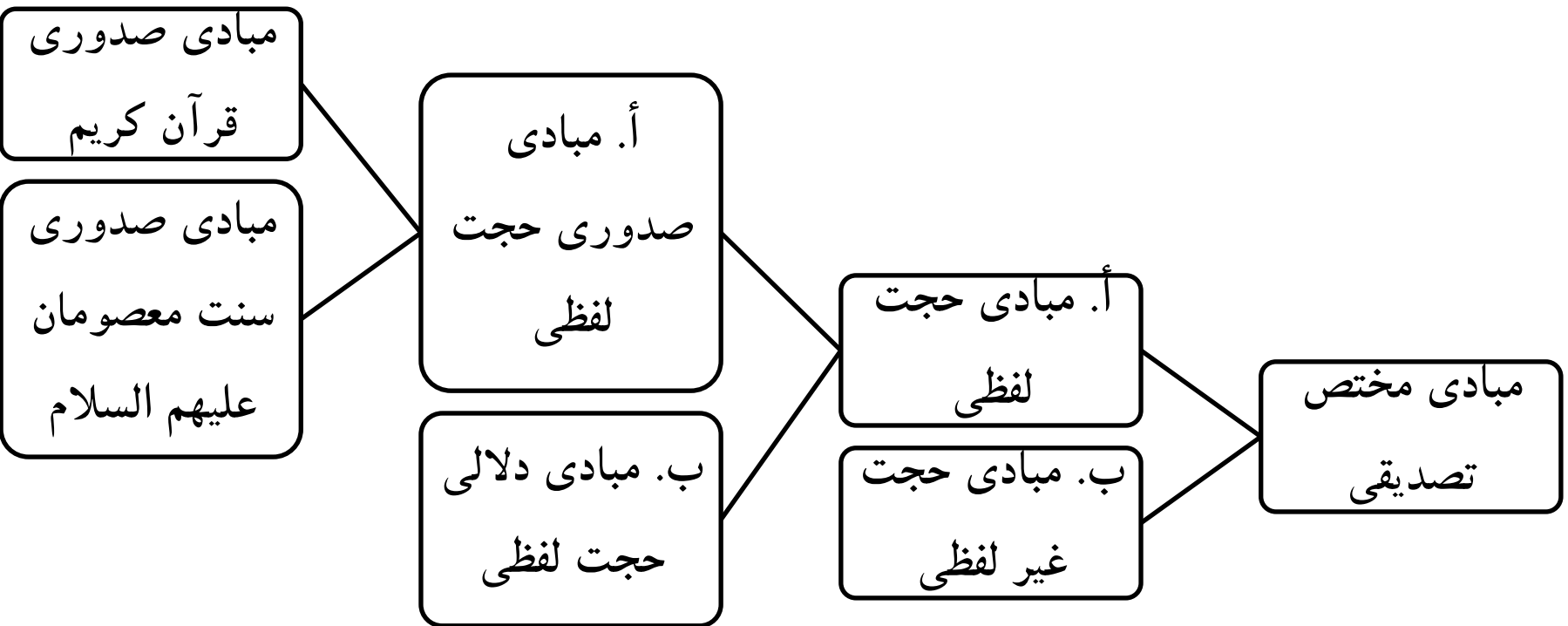
٢٢-٨-٩٠ مبادئ مختص تصديقي ١٩

دراسات الأستاذ:
مهدي الهادي الطهراني

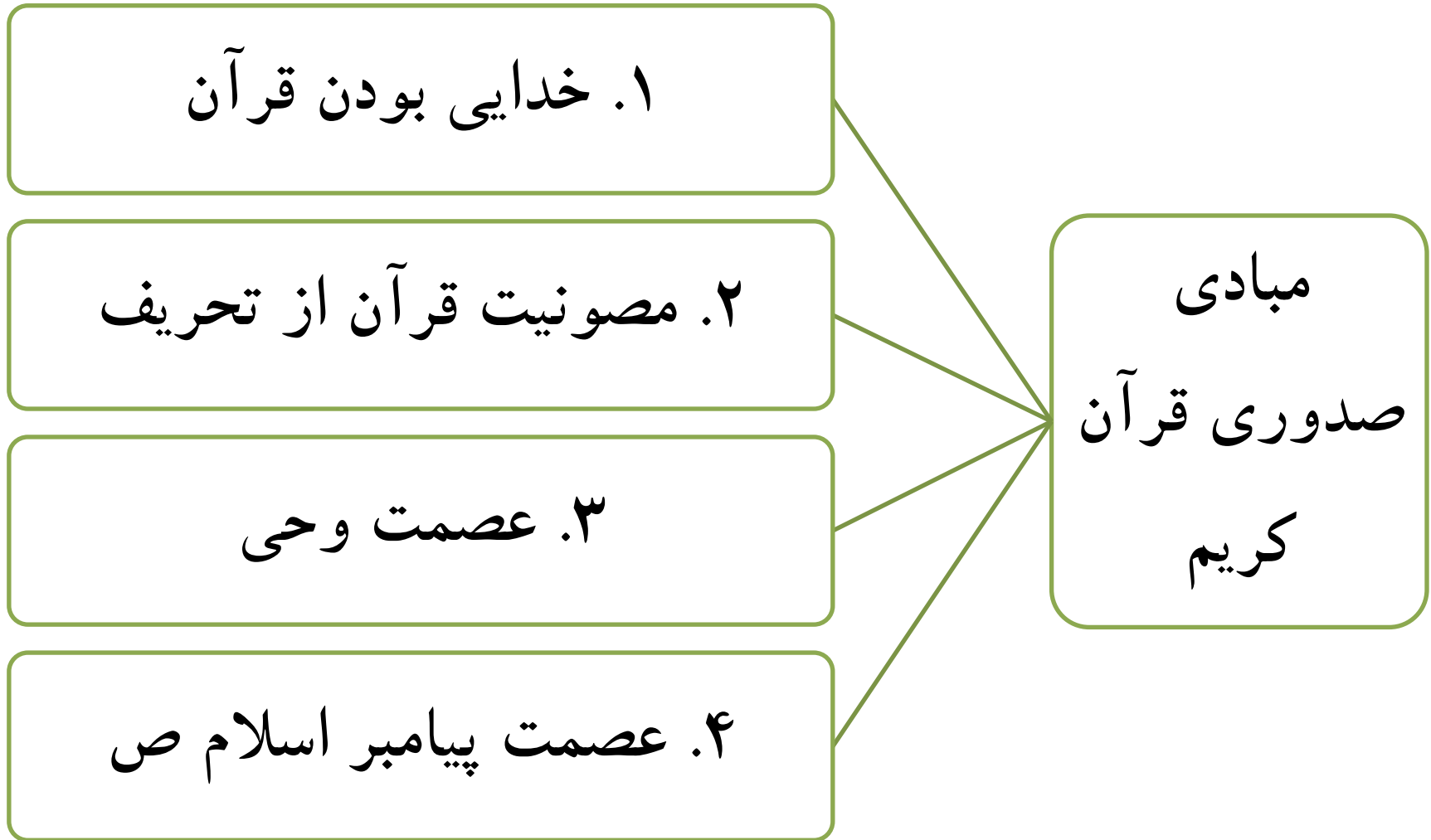
(نمودار شماره ۱)

(نمودار شماره ۲)

مبادی صدوری قرآن کریم

نزول قرآن از سوی خداوند

۱. مفاد و محتوای قرآن

۲. مفردات قرآنی (الفاظ و تک تک کلمات)

۳. ترکیب الفاظ (عبارات قرآن)

۴. آیات و سور

۵. مجموعه‌ای که قرآن می‌نامیم

سطوح
و حیاتی بودن
قرآن

دلایل و حیانی بودن الفاظ قرآن

أ. کلمات حضرت رسول ص

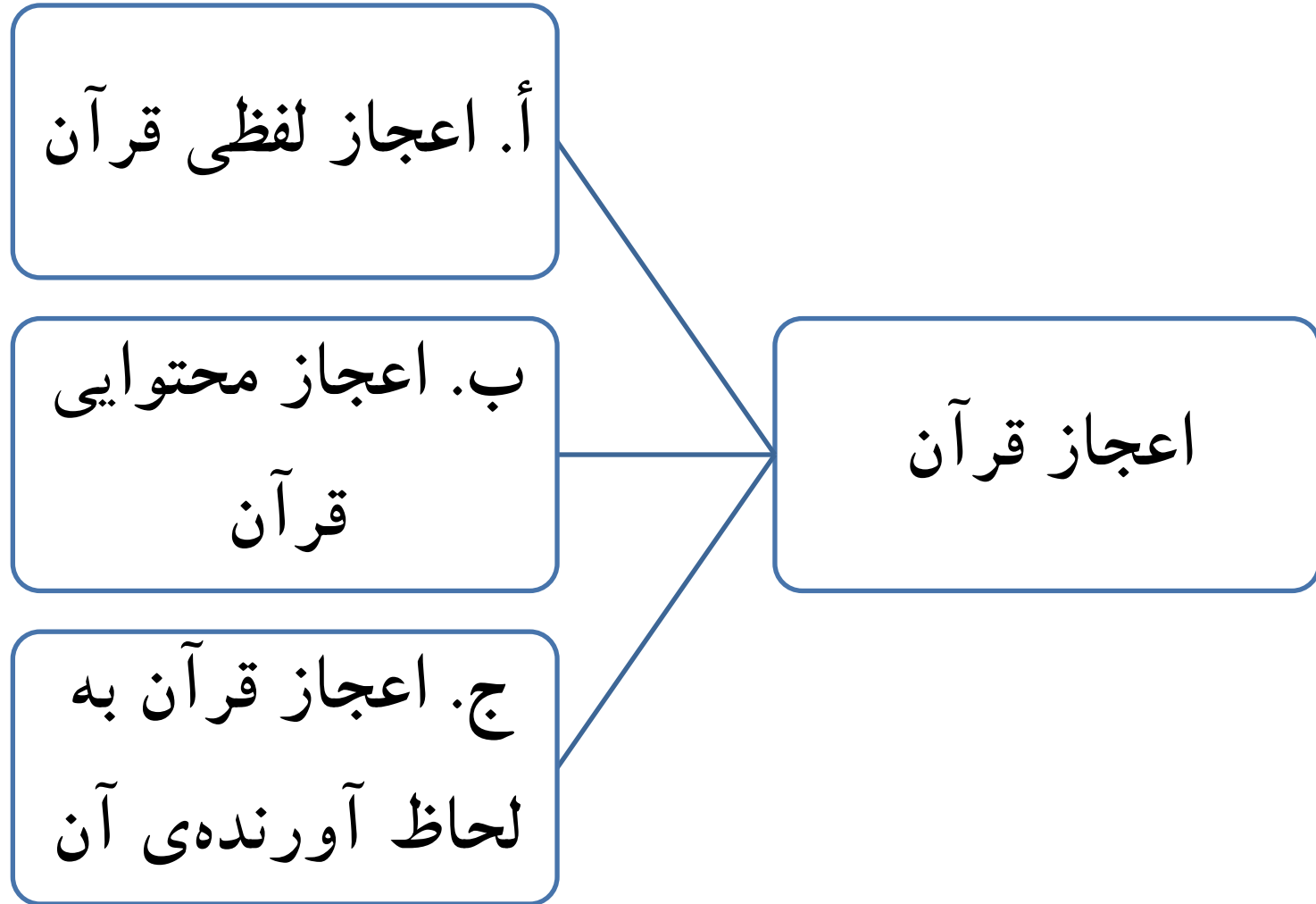
ب. آیات قرآن

ج. اعجاز قرآن

اثبات و حیانی بودن
الفاظ قرآن

اعجاز قرآن

- آنچه در بحث اعجاز قرآن مورد نظر است، بیان خصوصیات است که اقتضا می‌کند مبدائی غیر عادی، فوق بشری و یک قدرت خاص الهی، منشأ پیدایش قرآن باشد.
- به عبارت دیگر طرح معجزه بودن قرآن همانند تمامی معجزات الهی، اثبات فوق بشری بودن آن است. وقتی می‌گوییم قرآن معجزه است، یعنی منشأیی الهی دارد.

اعجاز قرآن

- أ. اعجاز لفظی قرآن
- در این بخش به خصوصیاتى که مربوط به لفظ قرآن است، توجه می‌شود؛ همان لفظی که امروز در قالب نقوش نوشتاری، در اختیار ما است و می‌دانیم کتابت و خط علامت لفظ و دال بر آن می‌باشد.
- بنابراین در اعجاز لفظی قرآن صحبت از ویژگی‌های لفظی قرآن است و مربوط به قرآن ملفوظ می‌باشد.

اعجاز قرآن

- علمای گذشته در اعجاز لفظی قرآن، بیشترین تأکید را بر بلاغت قرآن داشتند و کتاب‌های متعددی را در مورد وجوه بلاغی قرآن به رشته‌ی تحریر درآوردند و برخی مفسران در تفسیرهای خود که نگاهی ادبی داشت، به همین جنبه توجه زیادی نمودند.

- این در حالی است که بلاغت قرآن یکی از وجوه اعجاز لفظی قرآن است. ما در اینجا به تعدادی از این وجوه اشاره می‌کنیم:

- - بلاغت قرآن:
- بلاغت قرآن یک حیثیت لفظی است که در آن لفظ و معنا با هم دخالت دارند.
- موارد متعددی از بلاغت قرآن در کتب مختلف تفسیری و کتاب‌های بلاغی مثل مختصر و جواهر البلاغه ذکر شده است.

- - موسیقای قرآن:
- آوا و لحن و آهنگ قرآن و تأثیرات خاصی که این آهنگ بر مخاطبان خویش می‌گذارد، از یک سو، و تناسب بین این آهنگ و محتوا و تأثیراتی که این آهنگ با قطع نظر از محتوا ایجاد می‌کند، از سوی دیگر، از جمله موارد اعجاز لفظی قرآن به حساب می‌آید.

- سید قطب در کتاب کوچکی که راجع به جلوه‌های هنری قرآن نوشته، داستانی را در زمینه‌ی لحن و آهنگ قرآن نقل می‌کند.

اعجاز قرآن

- وی می گوید: در سفری که با کشتی صورت می گرفت، به مناسبت نماز جمعه خواندم و خطبه‌ای ایراد کردم. بعد از مراسم یک خانم غیر مسلمان اروپایی نزد من آمد و گفت: من اصلاً بر زبان عربی، مسلط نیستم و با آن آشنایی ندارم اما در بین سخنان شما مطالبی بود که آهنگ خاصی داشت و تاثیر عجیبی در من ایجاد می کرد. آن عبارات چه بود؟ ابتدا نفهمیدم این خانم در مورد کدام جملات صحبت می کند؛ این بود که از او خواستم تا دوباره به خطبه‌ی من گوش دهد و موارد مورد نظر را مشخص نماید. او پذیرفت و من دوباره به ایراد همان خطبه مشغول شدم و سعی کردم تا آنجا که می توانم عیناً از همان مطالب گذشته استفاده کنم. در بین مطالب، وقتی به آیات قرآن می رسیدم، آن خانم اعلام می کرد که همین الفاظ مورد نظرش است. اینجا بود که فهمیدم قرآن تاثیر متفاوتی در او ایجاد می کند که از دیگر الفاظ به دست نمی آید.

اعجاز قرآن

- مانند این نمونه برای قاریان معروف معاصر نیز اتفاق افتاده است. غلوش که از قاریان معاصر است، می‌گوید: صدها نفر در اروپا فقط به خاطر آوای قرآن و بدون آن که آن را بفهمند، مسلمان شده‌اند.

- در زمینه‌ی موسیقای قرآن، کتاب‌های مختلفی نوشته شده است. از جمله‌ی آنها تحقیقی است که یک محقق ایرانی به عنوان رساله‌ی فوق لیسانس خویش در مورد تأثیرات آوا و موسیقای قرآن بر درمان، نوشته است.

- - داستان سرایی قرآن:
- نحوه‌ی داستان پردازی قرآن یکی دیگر از جلوه‌های اعجاز لفظی قرآن است.
- جناب آقای بستانی در کتاب خویش به تحلیل و بررسی داستان‌های قرآنی پرداخته و توانایی‌ها و قوت بیان قرآن را در آنها توضیح داده است.

اعجاز قرآن

- - تصویرگری قرآن:
- قرآن، تمهیداتی در ذهن مخاطب ایجاد می‌کند که او می‌تواند با یک نگاه کاملاً سینمایی به تصویر مورد نظر قرآن دست یابد.
- یکی از آقایان طلبه که در رشته‌ی کارگردانی درس خوانده بود، رساله‌ی فوق لیسانس خود را به همین بحث اختصاص داد.

اعجاز قرآن

- - اعجاز عددی قرآن:
- بعدی که اخیراً مورد توجه قرار گرفته و کارهای مختلفی نسبت به آن شده، بحث اعجاز عددی قرآن است.

- در این بعد به تعداد حروف و کلمات قرآن و روابطی که بین آنها است، توجه شده است.
- بر اساس همین دیدگاه، نرم افزارهایی نیز تولید شده و تلاش می‌شود که روابط عددی قرآن به عنوان مبنایی برای کشف معانی تازه استفاده شود. البته گاهی این گونه بحث‌ها از دایره‌ی بحث‌های علمی خارج می‌شود؛ اما در هر حال این بعد نیز به عنوان یکی از ابعاد اعجاز لفظی قرآن مطرح است.

- عرفای ما در گذشته نیز به بحث اعداد کلمات و حروف در قرآن توجه کرده‌اند؛ ولی بعد نظر آنها به این بحث با آنچه اخیراً مطرح است، متفاوت می‌باشد. بحث آنان در مورد علوم غریبه و علوم به حساب جُمَل است که رمل را می‌توان از جمله‌ی آنها شمرد. در آثار ابن عربی و بعد از او در آثار دیگران مفصلاً این بحث مطرح شده است.

اعجاز قرآن

- بر اساس اعجاز عددی قرآن نه تنها تک تک مفردات قرآن و آیات وحیانی هستند، بلکه ترتیب آیات و سور قرآن نیز وحیانی است. زیرا در صورت تغییر کلمات یا افزایش و کاهش آنها و انتقال بعضی کلمات به سور دیگر، این روابط عددی بر هم می خورد.

- لازم به ذکر است که بحث اعجاز لفظی قرآن در بین علمای شیعه و سنی به عنوان یک امر مسلم مورد قبول بوده است. خصوصیات الفاظ قرآن به گونه‌ای است که هیچ گاه با روایات نبوی و حتی روایات قدسی اشتباه نمی‌شده است و این امر مورد پذیرش تمامی عالمان مسلمان بوده و هست.

- یکی از علمای متأخر اهل سنت در کتاب خویش ضمن بیان داستان منع حدیث به این مطلب می‌پردازد که جا دارد ما نیز در اینجا اشاره‌ای به آن داشته باشیم.

اعجاز قرآن

- می‌دانیم در تاریخ حدیث، حدود یک قرن بعد از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله با منع حدیث مواجه هستیم. سه خلیفه-ی اول حدیث را منع کردند و هر چند حضرت علی علیه السلام این منع را برداشت، ولی عملاً تا یک قرن همچنان این منع باقی بود.

- علمای اهل سنت با این مشکل روبه-رو بودند که چرا خلفا با نقل حدیث مخالفت کردند و با راویان حدیث برخوردهای بسیار خشنی داشتند. یکی از ادله‌ای که برای توجیه عمل خلفا ذکر شده، نگرانی خلط بین قرآن و حدیث بوده است. خلفا می‌ترسیدند که مبادا احادیثی به اسم قرآن، در کنار آیات قرآن قرار گیرد.

اعجاز قرآن

- محمود ابوریہ در مواجهه با این مشکل، بحث اعجاز قرآن و خصوصیات الفاظ آن را مطرح می‌کند و می‌گوید: هیچ‌گاه این احتمال که روایات نبوی با آیات قرآن مخلوط شود و کلماتی از حضرت به اسم قرآن در بین مردم شایع شود، وجود ندارد و علت منع حدیث نمی‌تواند این عامل باشد.

- وی حل مشکل را به چیز دیگری می‌داند و در این مسأله نهایتاً رأی رشید رضا را می‌پذیرد که در جای خودش بیان شده است و ما فعلاً در صدد بیان جواب او نیستیم. آنچه در اینجا اهمیت دارد تأکید او بر جلوه‌های خاص لفظی قرآن است که همواره آن را از دیگر الفاظ متمایز می‌سازد.

- با توجه به آنچه بیان شد ویژگی‌های الفاظ قرآن نشان می‌دهد که این مجموعه کار بشر نیست و حتی کسانی که ادعا کرده‌اند قرآن کاری بشری است، آن را منسوب به شخص پیامبر صلی الله علیه و آله می‌دانند؛ نه کس دیگر و اگر این گفته درست باشد، باید لااقل در کلمات خود وی، نشانه‌ای از این ویژگی‌ها وجود می‌داشت.

- در حالی که وقتی به کلمات آن حضرت صلی الله علیه و آله که از طریق شیعه یا سنی برای ما نقل شده، دقت می‌کنیم، این خصوصیات را در آن نمی‌بینیم و با این که خداوند در مورد پیامبرش می‌فرماید: «لا ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی» [همه‌ی کلمات پیامبر مصدر و حیانی دارد]، در عین حال لحن و زبان این کلمات با لحن و زبان قرآن فرق دارد. یعنی اگر چه احادیث قدسی مصدری و حیانی دارند؛ اما مرتبه‌ی و حیانی بودن آنها با مرتبه‌ی و حیانی بودن قرآن متفاوت است.

اعجاز قرآن

- لسان خاص قرآن در هیچ اثر ادبی عربی نه قبل از قرآن و نه بعد از آن، نه توسط معصومان علیهم السلام و نه توسط غیر آنها، مشاهده نمی‌شود. اگر در متنی، قرآن و روایت کنار هم قرار گیرد، انسان آشنا به زبان قرآن و روایت به راحتی می‌تواند بفهمد کجا قرآن است و کجا روایت. همه‌ی این مطالب به وجه اعجاز لفظی قرآن بازگشت می‌کند.

اعجاز قرآن

- این در حالی است که سینما یک امر کاملاً جدید است و با فاصله‌ی بسیار زیاد از زمان نزول قرآن به وجود آمده است.
- صبحی صالح در کتاب قرآن و وحی خویش که سال‌ها پیش به فارسی ترجمه شده است، بر این نکته تأکید دارد که از ابتدای اسلام، علما، نویسندگان، اصحاب و خود حضرت سعی کرده‌اند مرز بین روایات و آیات را حفظ کنند. حتی روایات قدسی به گونه‌ای بیان می‌شد که مبادا کسی آنها را جزو قرآن بپندارد.

اعجاز قرآن

- ذکر شده که خلیفه‌ی دوم با راویان حدیث برخوردهای بسیار خشنی داشت و بسیاری از اصحاب پیامبر را به دلیل نقل حدیث، زندانی، شکنجه یا تبعید می‌نمود.
- محمود ابوریه، اضاء علی السنة المحمدية.
- در بحث سنت به این نکته نیز خواهیم پرداخت که آیا حضرت مطالب عادی نیز داشته‌اند. اگر این گونه بوده است چگونه با آیه‌ی ان هو الا وحياً یوحى سازگاری دارد.